

UVOD

Za nalogo z naslovom Družina v Grčiji sem se odločil, ker sem si ves čas zastavljal vprašanja o tem, kako je potekalo vsakdanje življenje starogrških družin. Kje so živelji, kako so se Grki oblačili, o prostem času, njihovem delu ...vse to sem po malem že vedel iz raznih filmov, risank, oddaj, največ pa iz knjig. Pa vendar ne vsega.

V nalogi sem pisal o poroki, kako so otroci preživljali otroštvo ter se šolali, o sužnjih in vsakodnevniem prehranjevanju, domovanju, o tem, kako so se med prostim časom zabavali, se igrali, o za preživetje zelo pomembnem delu, predvsem o obrti, pa tudi o oblačenju, verovanju v številne bogove ter smrti.

GRŠKA DRUŽINA IN POROKA

Družinsko skupnost so navadno sestavljeni zakonca ter njuni otroci oz. posvojenci. Poleg tega je večina družin imela še sužnje.

Grkinje so se z Grki poročile, ko so tako odločili starši. Neveste so bile ob poroki stare okoli 13 let, medtem ko so bili ženini stari najmanj 30 let. Na poročni dan so nevesto na možev dom pripeljali s kočijo, katero so nato razbili – to je pomenilo, da se nikoli več ne more vrniti v svoj stari dom. Grk se je lahko poročil z ženo iz tuje države – kar se je zgodilo v času kolonizacije.

Ženin pelje nevesto na svoj dom

OTROCI IN ŠOLA

V stari Grčiji je bilo dano preživeti le dobro razvitim in zdravim novorojenčkom. V Šparti so bolehne malčke vrgli v prepad ali pa jih prepustili zverem. Za razliko so jih v drugih polisih izpostavljali nevarnostim in preizkušnjam, pri katerih se je moral pokazati otrokov značaj. Prvorojenec je ponavadi dobil ime po dedku po očetovi strani, družine pa so imele navadno enega ali dva otroka.

Večina deklet se je doma od mater naučila presti volno, jo stekati v lepe vzorce. Samo dekleta iz bogatejših družin so včasih doma naučili tudi brati.

Dečki so od sedmega leta dalje hodili v šolo (v Šparti uriti za vojaka), kjer so se učili branja, pisanja, matematike, govorništva, recitiranja in petja. Pisali so na lesene tablice, povoščene z voskom. V šolo je otroka spremļjal suženj (pedagog). Ali se bo otrok šolal ali ne, so se odločili starši, saj šolanje ni bilo obvezno. Potrebno ga je bilo plačevati in tistim otrokom, ki so jim v boju padli očetje, je šolanje plačevala država.

Prizor iz šolskega življenja v Grčiji

SUŽNJI

V stari Grčiji je bilo sužnjev skoraj kot samih prebivalcev. Sužnji so lahko bili tujci ali pa tudi tisti, ki so jih kot otroke našli in jih kot sužnje vzgojili. Nekateri od njih so delali v rudnikih, kar je bilo zelo naporno, galjoti so veslali ladje, spet druge, t.i. hišne sužnje pa so v družino sprejeli kot družinske člane. Hišni sužnji so večinoma opravljali gospodinjska dela in pazili na otroke. Lahko so živelici v boljših razmerah kot nekateri revni, a svobodni državljanji. Sužnji so bili zaposleni tudi kot učitelji, zdravniki ali nižji uradniki. Lahko so postali celo svobodni, če so si prislužili dovolj.

Delo sužnjev v rudniku srebra

HRANA IN PIJAČA

Grki so večinoma pili vino, pomešano z veliko vode, za zajtrk pa tudi mleko. Ponavadi so jedli kruh, ribe, jajca, kašo, in fige. Več Grkov, tako na podeželju kot tudi v mestu, je redilo domačo kozo za sir in mleko. Hrano so si pripravljali na odprtih, kupovali pa so jo na tržnici sredi mesta – agori.

Za starogrške družine sta nektar in ambrozija veljala za nebeško pijačo in hrano, ki naj bi bogovom dajala večno mladost.

Vsakdanja prehrana grških družin

»LJUBO DOMA, KDOR GA IMA«

V Grčiji je bila hiša zgrajena iz blatne opeke. V preddverju hiše sta bila dva stebra, ki sta držala streho, vrata so bila lesena (les je bil takrat zelo drag material) z bronastim okovjem in majhna okna, ki so se zapirala s temnimi opaži. Hiša je imela dva oz. tri manjše prostore, bogatejše družine pa so jih imele veliko več. Razen vhodne veže, ki je vodila na dvorišče, so se vsi drugi prostori odpirali na hodnik. Ta je bil vedno obrnjen proti jugu, da je dobil čimveč svetlobe.

Hišo so sestavljeni: velik dnevni prostor, soba za pojedine in jedilna soba, ki je vodila v kuhinjo (v revnejših hišah je niso imeli) ter kopalcico v pritličju. V prvem nadstropju je bila spalnica, soba za ženske in otroke ter sobe hišnih sužnjev. Stene so pobeli z apnom, le nekatere bolj svečane sobe pa so tudi okrasili z raznimi mozaiki ter stenskimi preprogami. V revnejših hišah ni bilo ravno veliko pohištva medtem ko so ga bogate družine imele na pretek.

Pri njih ni manjkalo miz, postelj, stolov, pručk...

Ogrevali so se ob ognjišču v jedilnici. Tako pri revnejših kot tudi pri bogatih pa so imeli žrtvenik za darovanje živali in pridelka bogovom.

Grška hiša iz 4.stol.pr.n.št.

DELO STARIH GRKOV IN DENAR

Delo je bilo v stari Grčiji pomembno, da je oče lahko poskrbel za družino. Najbolj cenjeno je bilo opravljati vojaško oz. javno funkcijo. Največ ljudi se je ukvarjalo z obrtjo, trgovino, rokodelstvom, lončarstvom in ribolovom, posebno pa je bilo pomembno kmetijstvo, saj je bila zemlja skopa in nerodovitna. V Šparti so se prebivalci smeli ukvarjati le z vojaško službo, prepovedali pa so, da se ukvarjajo s čemerkoli drugim. Obrt, trgovino ipd. so prepustili prebivalcem, ki so živeli na obrobju polisa in niso imeli nobenih političnih pravic in so se imenovali perioki. Otroci so se obrti učili od očetov. V Atenah je zakon nalagal to obveznost, saj če sinov ne bi izučili svoje obrti, v starosti ne bi bili dolžni skrbeti zanje. Mnogo tistih, ki so se ukvarjali z obrtjo ali trgovino, je obogatelo.

Družine oz. prebivalci v različnih polisih so imeli različno kovan denar. Navadno so bili kovanci iz srebra, vanje pa je bil vkovan simbol ali bog, zaščitnik posameznega polisa.

Atenski kovanec s sovo,
ki je simbol boginje Atene

Poslikava z amfore nam prikazuje trgovce
med tehtanjem blaga

IGRA IN ZABAVA

Grki niso imeli enako veliko prostega časa, še posebno obrtniki ter kmetje ne. Nekateri pa so si kak dan, skupaj s preostalimi člani družine, privoščili lenarjenje. Velikokrat so se ukvarjali s kakšnim športom (lov, ribolov), zabavali so se ob bojih med živalmi, hodili na simpozije (pojedine, na katerih so se zbirali moški ter popivali) ali v gledališča, v katerih so nekatere predstave trajale do 8 ur in več.

Med otroci so bile priljubljene igre z žogo, vrtavkami in lutkami. Že takrat so poznali igre na plošči s figuricami, ki naj bi si jih po Herodotovem (zgodovinopisec) prepričanju izmislili v mali Aziji.

Tudi ženske so poznale razne igre. Bolj ali manj so hodile v gledališča tako kot moški, poleg tega pa je bila med njimi zelo priljubljena igra s kostmi členkov, ki so jih metale na podlago.

Gledališče v Epidavru

Heroja Ajas in Ahil
se kratkočasita z igro na plošči

OBLAČILA, OBUTEV, PRIČESKA, NAKIT

Grška oblačila so bila največkrat narejena iz volne ali lanu, bogati pa so nosili obleke, narejene tudi iz svile. Radi so imeli živobarvna oblačila z vezeninami – hitoni (kosi blaga, speti na ramenih, zavezani za pasom). Med člani družine so se ti razlikovali po tem, da so ženske nosile nekoliko daljše tunike (hitone) od moških, otroci pa so imeli dokaj kratke obleke – tako, da so lahko brezskrbno tekali naokrog. Moški so za povrh imeli še himation.

Moški, oblečen le v himation brez hitona

Doma so najraje hodili bosi, drugače so nosili sandale ali v mrazu zimske čevlje, katerih podplati so bili iz plute, usnja ali lesa.

Grkinje so imele dolge lase, spete kakor je bilo vsake toliko časa moderno. Primer ženske pričeske je ta, da so bili lasje speti na tilniku v figo z mrežo in raznimi trakovi, za bolj svečane priložnosti tudi z lasnim nakitom. Poleg tega so si lase tudi barvale.

Dolge lase pa niso imele samo ženske, ampak tudi moški, namreč v Šparti, medtem ko so v drugih polisih (kot so Atene) moški imeli kratko pristrižene lase.

Ženska pričeska,
speta v figo

Od družinskih članov so nosile edino ženske. Krasile so se z zapletenimi uhani, že prej omenjenim lasnim nakitom, verižicami, ogrlicami... Moški nikoli niso nosili nakita. Na prstu so imeli le pečatni prstan, s katerimi so pečatili pisma in dokumente.

RELIGIJA

Grške družine so poznale zelo veliko bogov, ki so jih častile v svetiščih in doma. Vsaka hiša je imela žrtvenik, na katerem so darovali bogovom, kajti prepričani so bili, da jim bodo zaradi tega bogovi naklonjeni in bodo uslušali njihove prošnje.

Po legendi naj bi iz kaosa nastala Gaja in Urano. Poosebljala sta zemljo in nebo in od njiju izvira dvanajst Titanov, katere so nato izpodrinili olimpijski bogovi (Zeus, Hera, Hestija, Apolon, Posejdon, Hefajst, Ares, Afrodita, Atena, Hermes, Artemida, Demetra).

Družine so verovale še v druge bogove in božanstva, kot so muze, nimfe, morska božanstva, mitološke živali... Bogovi so prebivali v templjih in svetih Gajih.

Delfi so v tistih časih veljali za središče sveta, pa tudi za najbolj pristojno preročišče v Grčiji. V njih so častili bogove, predvsem Apolona, boga glasbe in sonca.

Šest bogov, med njimi je Zevs, ki sedi s strelama v rokah

POGREBNI OBRED

Grki so verovali v posmrtno življenje in v to, da po smrti odidejo v Had, kraj globoko v zemlji, katerega vhod naj bi varoval Kerber, troglavi pes.

Za atenske družine je bilo pomembno, da so bile pokopane v rodni zemlji. Pogrebni obred so morali nujno opraviti sinovi, sicer ne bi izpolnili najpomembnejše obvezе do staršev. Trupla so ponavadi sežigali na pogrebni grmadi (v tem primeru so kosti in pepel zavili in jih položili v žaro), večina pa je svojce pokopavala v zemljo. Telo mrtvega so pokojnikove najtesnejše sorodnice ter ženske, stare nad 60 let, umile z eteričnimi olji in ga oblekle v običajno belo obleko. Zatem so ga povile s prevezami in rjuho tako, da so obraz pustile odkrit. Grob so okrasile z različnimi podobami pojedin ter predmetov, ki so bili umrlemu najljubši. V grobove so dali še hrano in pijačo, da je bil pokojnik srečen v posmrtnem življenju.

Kerber varuje vhod v had

Pokojnika z vozom peljejo do groba; poleg je jež, simbol smrti

ZAKLJUČEK

Pri pisanju te naloge sem ugotovil, da so se takratne družine zelo razlikovale od današnjih, ampak da je niti takrat niti zdaj ni moglo in ne more nič in nihče nadomestiti.

Zdi se mi okrutno, da so v Grčiji z otroki po rojstvu tako grdo ravnali, jih metali v prepade in podobno, da so sužnje imeli za nižja bitja in jih zato prisilili k delu. Nespatmetno je bilo, da so ljudje uživali pri bojih med živalmi, pa čeprav so se boji velikokrat končali s smrtno živali. Pri grških družinah pa je bilo najbolj zanimivo, da so si za razlaganje raznih pojavov v naravi (neurje, strele, potresi...) izmišljevali najrazličnejša božanstva in živali, kot so troglavi pes Kerber, bogovi Titani, kiklopi in podobna božanstva, ki se še danes pogostokrat pojavljajo v zgodbah.

S svojo projektno nalogo sem zadovoljen, zaradi svojega zanimanja za Grke pa sem jo tudi z veseljem izdeloval.

LITERATURA

GIUDICI, Vittorio. Spoznavanje družbe skozi čas. Alba 2000 založba d.o.o., Ljubljana, 2000.

LOPEZ Melero, Raquel. Vsakdanje življenje – kako so živeli Grki. Ewa, Ljubljana, 1994.

MACDONALD, Fiona. ZAKAJ NEKI so Grki gradili svetišča in druga vprašanja o stari Grčiji. Pomurska založba Murska Sobota, Murska Sobota, 1998.

MERVIC Simonič, Karmen. Stari svet – zgodovina za 7.razred osnovne šole. Modrijan založba d.o.o., Ljubljana, 2003.

PEARSON, Anne. SVET OKROG NAS Stari Grki. Pomurska založba Murska Sobota, Murska Sobota, 1994.

ŽNIDERŠIČ, Martin. Leksikon Cankarjeve založbe. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998.